

11.5.2010

Dnro 2436/4/08

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman

LAPSEN KUULUSTELEMINEN

1 KANTELU

Kantelija arvostelee - - - poliisilaitoksen ja siellä erityisesti vanhemman rikoskonstaapelin menettelyä lapseen kohdistuvan seksuaalirikoksen tutkinnassa ja siihen liittyvissä asioissa.

Kantelija kertoo, että vanhempi rikoskonstaapeli oli tehnyt sosiaaliviranomaisille hänen lastaan koskevan lastensuojeluilmoituksen kuulopuheiden perusteella sekä kirjannut esitutkintapöytäkirjaan paikansa pitämättömiä tietoja kantelijan lapsen kotioloista. Lisäksi kantelussa arvostellaan esitutkinnan kestoa.

- - -

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumista

3.1.1 Kantelijan näkemys

Kantelija kertoi tehneensä poliisille rikosilmoituksen lapseensa kohdistuneesta hyväksikäyttöepäilystä 13.1.2007.

Kantelija kuulusteltiin 17.1.2007 ja hänen molemmat alaikäiset lapsensa kuulusteltiin 2.2.2007. Lasten kuulustelut nauhoitettiin. Kantelija ei saanut olla läsnä lastensa kuulustelussa vaikka nämä olivat alaikäisiä (10 ja 12 vuotta). Kantelun mukaan kantelijalle oli luvattu, että poliisi suorittaa kotietsinnän epäillyn luona ilmoituksentekoa seuraavana päivänä.

Kantelija kertoo edelleen, että poliisi teki 8.2.2007 tutkintapyynnön lapsen seksuaalisen hyväksikäytön epäilystä - - - keskussairaalan lastenpsykiatriselle osastolle, joka siirsi asian 20.2.2007 - - - yliopistollisen sairaalan lastenpsykiatrin klinikalle. Täältä tuli kantelijan kertoman mukaan 19.6.2007 vastaus, jossa todettiin että kysymyksessä oli todennäköinen hyväksikäyttö vastapuolen taholta.

Poliisi suoritti rikoksesta epäillyn luona kotietsinnän 10.9.2007 ja kuulusteli tämän. Kantelussaan kantelija kertoo, että *"kuulusteltuaan yksipuolisesti vastapuolta sekä hänelle läheisiä todistajia, joita minä en edes tunne olivat he kertoneet minun käyttävän runsaasti alkoholia, pahoinpitelevän lap-*

siani yms. sekä lasteni kotiolojen olevan surkeat, päätti vanhempi konstaapeli tehdä minusta pelkän kuulopuheen perusteella lastensuojeluilmoituksen". Kantelija katsoo, että lastensuojeluilmoituksen tekemisen olisi tullut perustua näyttöön eikä pelkkiin kuulopuheisiin.

3.1.2

Poliisin näkemys

Vanhempi rikoskonstaapeli

Asian tutkijaksi nimetty vanhempi rikoskonstaapeli kertoo kantelun johdosta antamassaan selvityksessä, että kantelija kävi 13.1.2007 kello 20.30 aikaan tekemässä rikosilmoituksen epäilystä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä koskien poikaansa. Vanhempi rikoskonstaapeli sai jutun tutkittavakseen heti seuraavana päivänä ja tutkinta aloitettiin viipymättä.

Vanhempi rikoskonstaapeli kiistää luvanneensa kantelijalle, että rikoksesta epäillyn asunnolla suoritetaan kotietsintä jo heti seuraavana päivänä. Kotietsintää ei pelkästään kantelijan tekemän rikosilmoituksen perusteella edes olisi ollut mahdollista suorittaa. Vanhempi rikoskonstaapeli kuulusteli ensin kantelijan sekä tämän jälkeen hänen kaksi lastaan. Kuulustelussa ilmeni, että epäilyn seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi joutuneen 10-vuotiaan lapsen kertomukset olivat niin "uskomattomia" että hänen kuulustelujaan oli pakko tehdä useampia ja näihin hänen kertomuksiinsa yritettiin löytää lisänäyttöä.

Vanhempi rikoskonstaapeli kertoo, että lapsen haastattelutilanteessa tulee pääsääntöisesti olla mukana vain haastattelija(t) ja lapsi. Jos lapsi ei ole täyttänyt 15 vuotta, on huoltajalla oikeus olla läsnä, edellyttäen ettei hän millään tavalla puutu haastattelun kulkuun. Vanhempi rikoskonstaapeli viittaa tässä yhteydessä esitutkintalain 33 §:ään sekä asiaa koskevaan oikeuskirjallisuuteen.

Vanhemman rikoskonstaapelin mukaan kantelijan lapsen puhuttelutilanne haluttiin rauhoittaa ja koska lapsen tapaus oli jo hänen äitinsä kertomana hyvin ainutlaatuinen, katsoi vanhempi rikoskonstaapeli saavansa lapselta itseltään luotettavamman kuvan tapahtumista haastatteleamalla lasta ilman huoltajan läsnäoloa. Luotettavuusarviointiin vaikuttavia tekijöitä oli mm. miten lapsi itse kertoi tapahtuneesta ja millaisia ilmaisuja hän käytti.

Lapsesta tehtiin tutkintapyyntö - - - keskussairaalan lastenpsykiatriselle osastolle, mutta vanhemmalle rikoskonstaapelille kerrottiin lapsen tapauksen olevan niin ainutlaatuinen, etteivät he kyenneet sitä hoitamaan ja tutkimuspyyntö siirrettiin - - - yliopistollisen sairaalan selvitettäväksi.

Poliisin terveydenhuoltoviranomaisille lähettämä tutkimusmateriaali palautui poliisille kesäkuussa 2007. Vanhempi rikoskonstaapeli aloitti kesäkuussa kahden kuukauden hoitovapaan ja kuukauden kesäloman ja palasi vasta tämän jälkeen työpaikalle. Asian tutkinnanjohtajan toimineen rikoskomisarion päätöksellä vanhempi rikoskonstaapeli jatkoi lomalta palattuaan asian tutkintaa.

Tutkintaa jatkettiin mm. kuulemalla vielä kerran kantelijan lasta joka edelleen pysyi kertomuksessaan ja väitti seksuaalirikoksia häntä kohtaan tapahtuneen. Mitään tukea esitetuille väitteille ei saatu, mutta ei myöskään mitään, mikä olisi kumonnut esitetyt väitteet. Tutkinnanjohtajan asiassa tekemän päätöksen perusteella rikoksesta epäillyn henkilön asunnolla suoritettiin kotietsintä, jonka yhteydessä takavarikoitiin epäillyn tietokone. Tietokoneen tiedostot tutkittiin, mutta mitään kantelijan lapsen väittämää seksuaalista kuvamateriaalia ei koneen tiedostoista löytynyt. Rikoksesta epäilty sekä hänen nimeämensä todistajat kuulusteltiin.

Vanhempi rikoskonstaapeli kertoo kirjanneensa suorittamansa kuulustelut niin kuin ne on kuulustelussa kerrottu ja kaikki osapuolet ovat ne allekirjoituksillaan hyväksyneet. Hän toteaa, että poliisin on saamiensa tietojen perusteella tehtävä lastensuojeluilmoitus ja annettava se tiedoksi sosiaalitoimeen. Näin tapahtui myös tässä tapauksessa.

Vanhempi rikoskonstaapeli toteaa, etteivät esitutkintapöytäkirjassa olevat maininnat epäilystä äidin alkoholinkäytöstä ja epävakaa kotioloista ole hänen oma kannanottonsa eikä hän ole tehnyt mitään selvitystä kantelijan alkoholinkäytöstä ja kotioloista. Nämä tiedot ovat tulleet toisaalta, mikä on kirjattu pöytäkirjaan.

Rikoskomisario

Tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario kertoo selvityksessään, että esitutkinnan noin 8 kuukauden aika on tavanomainen tutkinta-aika lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tutkinnassa, jossa joudutaan tekemään yhteistyötä terveystieteiden kanssa lapsen hoidon tarpeen ja kertomuksen luotettavuuden arvioinnissa.

Kantelunalaissa tapauksessa tutkinta-aikaa lisäsi se, että kantelijan lasta jouduttiin kuulustelemaan useita kertoja hänen kertomustensa luotettavuuden selvittämiseksi ja häntä tutkittiin kahdessa sairaalassa. Tutkinnanjohtajan näkemyksen mukaan asian tutkinta eteni normaalisti lukuun ottamatta kolmen kuukauden ajanjaksoa johtuen tutkijana toimineen vanhemman rikoskonstaapelin hoitovapaasta ja vuosilomasta. Tämä ajanjakso oli ajoittunut kesälomakautteen, jolloin tutkijoita oli vähän ja töitä paljon. Päivittäin tutkintaan tulevat rikokset, jotka tutkinnanjohtajan yksikössä olivat yleensä törkeitä ja määräämisiin sidottuja, vaikuttivat tutkintaresursseihin. Tästä syystä asian tutkinta oli vanhemman rikoskonstaapelin poissaolon ajan keskeytyksessä ja hän jatkoi tutkintaa heti palattuaan töihin. Lisäperusteena oli se, että vain vanhempi rikoskonstaapeli tunsi tapauksen. Tutkinta suoritettiin hänen mukaansa viivyttämättä.

Kotietsinnän ajankohtaa koskevan arvostelun osalta vanhempi rikoskonstaapeli kertoo määränneensä kotietsinnän rikoksesta epäillyn asuntoon vasta sitten, kun esitetyille epäilyille oli saatu lisätukea kantelijan lapsen tutkimuksia koskevasta terveystieteiden lausunnosta. Etsinnän tarkoitus ei tutkinnanjohtajan mukaan vaarantunut siihen verrattuna että se olisi tehty tutkinnan alkuvaiheessa; epäilyllä ei ollut poliisilta saatua tietoa häneen kohdistettavista tutkintatoimenpiteistä.

Tutkinnanjohtaja katsoo, että vanhempi rikoskonstaapeli on toiminut velvollisuuksiensa mukaisesti tehdessään kantelijan lasta koskevan lastensuojeluilmoituksen. Tutkinnanjohtajan näkemyksen mukaan vanhempi rikoskonstaapeli ei ole tekemässään lastensuojeluilmoituksessa tuonut esille omia näkemyksiään vaan tiedot pohjautuvat muiden kertomaan.

- - - poliisilaitos

Poliisilaitoksen antaman lausunnon mukaan tutkinnan kesto kantelijan jutussa ei poikkea merkittävästi vastaavien juttujen tutkinta-ajasta, johon tämänkaltaisissa tapauksissa oleellisesti vaikuttaa lausuntoihin kuluva aika. Tässä tapauksessa tutkinta-aikaa pidensi yhteensattuma, missä lausuntojen valmistuminen ja tutkijan vanhempainvapaa sattui samaan aikaan ja kesälle, jolloin kolmasosa tutkijoista on kerrallaan lomalla. Tutkinnanjohtajan on priorisoitava juttuja ja edelle menevät jutut, joissa on vapautteen kohdistuvia pakkokeinoja. Poliisilaitos katsoo tutkinnanjohtajan menetelleen asianmukaisesti ratkaistessaan töiden sujumista yksikössään.

Poliisilaitoksen lausunnosta ilmenee, että kantelijan lapsen kertomus oli taltioitu videoimalla. Lausunnon mukaan menetelmästä huolimatta tulee dokumentoida perustelut, joiden mukaan vajaavaltaista on kuultu ilman edunvalvojan läsnäoloa. Videokuulustelun kirjauksesta ei tätä ilmene.

- - - *läänihallitus*

Läänihallituksen poliisiosaston lausunnossa todetaan, että esitutkintapöytäkirja valmistui noin kahdeksan kuukauden kuluttua tutkintapyynnön tekemisestä, mitä ei sellaisenaan voida pitää kohtuuttoman pitkänä aikana ottaen huomioon, että kyseessä on ollut vaativa ja eri viranomaisien toimenpiteitä edellyttänyt asiakokonaisuus. Epäiltyjen rikosten vakavuuden vuoksi asiantuntijalausuntojen saanti on ollut välttämätöntä eikä poliisi pystynyt vaikuttamaan niiden saamisen kestoon. Läänihallituksen näkemyksen mukaan asia on tutkittu esitutkintalain 6 §:n edellyttämin tavoin niin joutuisasti kuin se olosuhteet huomioon ottaen on ollut mahdollista.

Läänihallitus katsoo, että poliisi on tehnyt lastensuojeluilmoituksen lapseen kohdistuneen epäillyn vakavan rikoksen johdosta eikä niinkään lastensuojelulaissa säänneltyjen lapsen kasvuolojen tai hyvinvoinnin tilan vaarantumisesta tai puutteista lapsen huolenpidossa tai muissa kodin olosuhteissa. Läänihallitus katsoo, että lastensuojelulain 40 §:ssä säädetyt kriteerit ovat täyttyneet ja että poliisilla on ollut lakisääteinen velvollisuus tehdä ilmoitus lastensuojeluviranomaisille.

Läänihallituksen näkemyksen mukaan nyt puheena olevassa tapauksessa poliisi ei varannut lapsen äidille esitutkintalain 33 §:n edellyttämällä tavalla mahdollisuutta olla läsnä lapsen kuulustelussa ja asiassa on siten menetelty esitutkintalain vastaisesti.

3.2

Kannanotto

3.2.1

Esitutinnan kesto

Esitutkintalain 6 §:n mukaan esitutkinta on toimitettava ilman aiheetonta viivytystä.

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä. Hänen on noudatettava työnjohto- ja valvontamääräyksiä.

Poliisilain 3 §:n mukaan poliisin tehtävät on hoidettava mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Olosuhteiden vaatiessa tehtävät on asetettava tärkeysjärjestykseen.

Saadusta selvityksestä ja asiasta laaditusta esitutkinta-aineistosta ilmenee, että poliisi kirjasi 13.1.2007 ilmoituksen (6400/962/07) epäillystä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Asian tutkinnanjohtajana toimineen rikoskomisarion selvityksestä ilmenee, että poliisi pyysi lääketieteellistä selvitystä kantelijan lapseen kohdistuneesta hyväksikäyttöepäilystä. Tähän pyyntöön saatiin vastauksena 19.6.2007 päivätty lausunto. Esitutkinta päätettiin 18.10.2007 saattamalla se syyttäjän harkittavaksi.

Totean, että esitutkinnan viivytyksetön toimittaminen palvelee niin rikosten asianosaisten oikeusturvan toteutumista kuin esitutkinnan tuloksellisuuttakin. Asianmukainen esitutkinta ja sen viivytyksetön toimittaminen on tärkeää rikosoikeudellisen järjestelmän toimivuuden ja uskottavuuden kannalta. Esitutkinnalle ei voida asettaa yleistä enimmäisaikaa, vaan esitutkinnan hyväksyttävää aikaa on arvioitava huomioon ottaen sen laatu, laajuus sekä yksilölliset erityispiirteet. Myös esitutkinnan toimittami-

seen liittyvät ulkoiset tekijät, kuten käytettävissä olevat tutkintaresurssit sekä poliisin mahdollisuus asettaa tehtävänsä kiireellisyysjärjestykseen vaikuttavat tosiasiallisesti esitutinnan keston.

Vakavimpien rikosten tutkinta vaatii usein onnistuakseen kiireellisiä tutkintatoimenpiteitä. Selvää kuitenkin on, että esitutkinta tulisi myös ns. vähäisissä rikoksissa toimittaa ennen syyteoikeuden vanhentumista. Tässä tapauksessa on sinänsä mielestäni ollut painavat perusteet kiireelliselle tutkinnan käynnistämiseksi. Esitutinnan joutuisa eteneminen on erityisen tärkeää silloin, kun on kysymys lapsen ruumiillisen koskemattomuuden turvaamisesta.

Käsittelyn kesto arvioitaessa otetaan huomioon muun muassa asian luonne, asianosaisen oma toiminta ja viranomaisen aktiivisuus. Mikäli viranomaisen menettelyyn sisältyy yksittäisiä pitkiä ajanjaksoja, joiden aikana asialle ei ulkopuolisen arvioijan silmin tarkastellen näyttäisi viranomaisessa tapahtuneen mitään, viranomaisen on kyettävä esittämään tälle hyväksyttävät perusteet.

Nyt puheena olevassa asiassa rikosilmoitus kirjattiin 13.1.2007 ja esitutkinta päätettiin 18.10.2007. Esitutkinta kesti näin ollen noin yhdeksän kuukautta.

Esitutkinnasta vastaa sitä johtava tutkinnanjohtaja, jonka on mm. valvottava esitutinnan edistymistä. Tutkinnanjohtajan tulee myös valvoa, että työt jakautuvat hänen alaistensa kesken tasaisesti ja että nyt kyseisenlaisessa tilanteessa esitutkinnan toimittaminen turvataan tutkijan poissaolonkin aikana, esim. jakamalla tehtävät muiden tutkijoiden välillä.

Tässä tapauksessa on mielestäni esitetty hyväksyttävä peruste, miksi asian tutkintaa ei siirretty toiselle tutkijalle vanhemman rikoskonstaapelin poissaolon aikana. Selvityksen perusteella tutkinnan kulusta ei ole myöskään osoitettavissa sellaista yksittäistä kohtuuttoman pitkää passiivista ajanjaksoa, joka olisi luettavissa esitutkintaviranomaisen syyksi; esitutkinnan kesto on ollut pitkälti riippuvainen terveydenhuoltoviranomaisilta saadusta lausunnosta, jota poliisi joutui odottamaan noin kaksi kuukautta.

Katson, ettei kantelu anna esitutkinnan kestoja koskevan arvostelun osalta aihetta toimenpiteisiin.

3.2.2

Lastensuojeluilmoituksen tekeminen

Tapahtuma-aikana voimassa olleen lastensuojelulain (683/1983) 40 §:ssä 1 momentissa säädettiin sosiaali- ja terveydenhuollon, koulutoimen, poliisitoimen tai seurakunnan palveluksessa taikka luottamustoimessa olevalle henkilölle velvollisuus viipymättä ilmoittaa sosiaalilautakunnalle, jos henkilö on virkaa tai tointa hoitaessaan saanut tietää ilmeisestä perhe- ja yksilökohtaisen lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta. Ilmoitusvelvollisuudesta on säädetty voimassa olevan lastensuojelulain (417/2007) 25 §:ssä.

Lastensuojelulaissa säädettyihin toimenpiteisiin ryhdyttäessä on otettava ensisijaisesti huomioon lapsen etu. On huomioitava, että lastensuojeluviranomaisille voi tehdä ilmoituksen myös yksityinen henkilö, mikä sinänsä ilmentää kyseisen lastensuojelullisen intressin tärkeyttä sekä sitä, että tosiasiallinen selvittämisvelvollisuus lastensuojelun tarpeesta kuuluu aina lastensuojeluviranomaiselle.

Kantelunalaisessa tapauksessa sovellettavaksi tulevan lastensuojelulain 40 §:n sanamuoto asettaa sinänsä kielellisesti tulkiten verrattain korkean kynnyksen viranomaisen *velvollisuudelle* tehdä lastensuojeluilmoitus. Laissa ei yksityiskohtaisesti säädetty siitä, milloin esimerkiksi poliisiviranomaisella on *oikeus* kiinnittää lastensuojeluviranomaisen huomiota lapsen tilanteeseen. Käsitykseni mukaan

lapsen edun turvaamiseksi ilmoituskynnystä ei tulisi asettaa kovin korkealle vaikka ilmoitus tehtäisiinkin lastensuojelulain 40 §:n 1 momenttiin vedoten.

On lisäksi syytä huomata, että ilmoittaja kuvaa ilmoituksessa vain havaintojaan tai tiedossaan olevia seikkoja ja johtopäätösten teko niiden perusteella jää lastensuojeluviranomaisten tehtäväksi. Tämä osaltaan puoltaa sitä, ettei ilmoituskynnystä ole syytä korostaa.

Vanhemmalta rikoskonstaapelilta saadun selvityksen perusteella katson hänellä esitutkinta-aineistoon sisältyvistä kuulustelukertomuksista tekemiensä havaintojen nojalla olleen syy tehdä lastensuojelulain 40 §:n tarkoittama ilmoitus lastensuojeluviranomaiselle.

3.2.3

Lapsen kuulusteleminen

Esitutkintalain 33 §:n mukaan, jos kuulusteltava ei ole täyttänyt viittätoista vuotta, hänen huoltajallaan, edunvalvojallaan tai muulla laillisella edustajallaan on oikeus olla läsnä kuulustelussa (1 momentti). Jos asianomistajana tai epäiltynä kuulusteltava on viisitoista vuotta täyttänyt vajaavaltainen, huoltajalla, edunvalvojalla tai muulla laillisella edustajalla on oikeus olla läsnä kuulustelussa, jos tämä tutkittavaa rikosta koskevassa oikeudenkäynnissä saisi oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 1 tai 2 §:n mukaan käyttää puhevaltaa vajaavaltaisen sijasta tai ohella (2 momentti). Tutkija voi kieltää vajaavaltaisen 1 ja 2 momentissa tarkoitetun edustajan läsnäolon kuulustelussa, jos tätä epäillään tutkittavana olevasta rikoksesta (3 momentti). Kuulustelusta on etukäteen ilmoitettava läsnäoloon oikeutetuille vajaavaltaisen edustajille, jos se käy vaikeudetta päinsä. A inakin yhdelle heistä on varattava tilaisuus olla läsnä kuulustelussa, paitsi jos vajaavaltaista on rikoksen selvittämisen vuoksi välttämätöntä viipymättä kuulustella. Tällöin vajaavaltaisen edustajalle on ilmoitettava kuulustelusta mahdollisimman pian (4 momentti).

Esitutkintalain 35 §:n mukaan tutkija saa poistaa kuulustelutilaisuudesta sen, joka käytöksellään häiritsee kuulustelua tai jonka läsnäolo muuten vaikeuttaa asian selvittämistä.

Esitutkinnasta ja pakkokeinoista annetun asetuksen 11 §:n mukaan lasta on kohdeltava esitutkinnassa hänen ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla.

YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 59–60/1991) 3 artiklan mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuimen, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelinten toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Poliisi on sellainen viranomainen, jonka tulee ottaa ensisijaisesti huomioon lapsen etu kaikissa niissä toimissaan, jotka koskevat lapsia.

Sisäasianministeriön antamassa lapsen kohtaamista poliisitoiminnassa ja esitutkinnassa koskevan ohjeen (SM-2006–02026/Ri-2) todetaan seuraavaa: Lapsen kuulustelutilanteessa tulee pääsääntöisesti olla mukana vain kuulustelija ja lapsi. Esitutkintalain 33 §:n mukaan alle 15-vuotiaan kuulusteltavan huoltajalla, edunvalvojalla tai muulla laillisella edustajalla on oikeus olla läsnä kuulustelussa. Lapsella on oikeus myös avustajaan, tukihenkilöön ja todistajaan.

Vanhempi rikoskonstaapeli on selvityksessään perustellut kantelijan lapsen puhuttelua ilman huoltajan läsnäoloa luotettavamman tapahtumakuvauksen saamisella. Tämän lisäksi hän on vedonnut selvityksessään oikeuskirjallisuuteen, jossa on todettu mm. että optimaalisin kuulustelutilanne seksuaalirikoksissa ei ole, että lapsen huoltaja on läsnä samassa kuulusteluhuoneessa. Esitutkinta-aineistoon sisältyy seitsemän kappaletta lapsen kuulustelukertomuksia.

Katson, että vanhemman rikoskonstaapelin selvityksessään käyttämistä käsitteistä ”haastattelu” ja ”puhuttelu” huolimatta kysymyksessä on tosiasiaa ollut esitutkintalaissa säädetty kuulustelutilanne. Tätä näkemystäni tukee mm. hänen lapselle esittämä ennen 2.2.2007 pidetyn kuulustelun aloittamista esittämä totuusvelvollisuudesta muistuttamiseen viittaava toteamus, ”...sua ei kuulustella silleen, niinku et mä kirjoittaisin ylös, vaan ihan keskustellaan näistä kokemuksista - - - mun täytyy aina tähdentää sitä, että täällä pitää aina puhua kaikki ihan totta, ettei saa mitään niin kuin keksiä tai...”.

Näkemykseni mukaan esitutkintalain 33 §:n 1 momentista ilmenevä huoltajan, edunvalvojan tai muun laillisen edustajan läsnäolo-oikeus kuulustelussa on poikkeukseton, jollei tutkija 35 §:n nojalla päätä poistaa häntä kuulustelutilaisuudesta sen vuoksi, että hänen läsnäolonsa vaikeuttaa asian selvittämistä. Tällainen tilanne voisi tulla kyseeseen, mikäli kuulusteltava määrätyn henkilön läsnä ollessa pelosta tai muusta syystä ei haluaisi kertoa tutkittavana olevasta asiasta. Poliisi ei ole selvityksessään kuitenkaan vedonnut kyseiseen perusteeseen. Myöskään muihin esitutkintalain 33 §:stä ilmeneviin perusteisiin evätä huoltajan läsnäolo-oikeus kuulustelussa ei ole vedottu.

Totean myös, että esitutkintalain 35 §:ää voidaan soveltaa vain jo kuulustelutilaisuudessa läsnä olevaan henkilöön – muitahan ei voida kuulustelusta poistaa.

Katson, että pelkästään etukäteen tehtävää arviota luotettavamman kuvan saamiseksi tapahtumista ei voitane katsoa lapsen huoltajan läsnäolo-oikeutta merkittävämmäksi. Kysymys onkin jossakin määrin punninnasta, jossa on otettava huomioon toisaalta rikoksen selvittämisen intressi ja toisaalta lapsen edellytykset suoriutua kuulustelusta ilman huoltajan läsnäoloa. Esitutkintalain 33 §:n 1 momenttia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 14/1985 vp, s. 33) todettiin, että lapsen henkiset ja ruumiilliset edellytykset tulla kuulustelussa toimeen yksinään eivät ole samat kuin aikuisen. Lapsi tarvitsee läheisen tukea ja turvaa. Vaikka puheena oleva säännös kirjoitettiin esitutkintalakia uudistettaessa uudelleen, ei säännöksen sisältöä tältä osin muutettu.

Katson, että poliisi ei ole esittänyt perusteita olla varaamatta lapsen huoltajalle mahdollisuutta olla läsnä lapsen kuulusteluissa. Esitutkinnan toimittamisessa ei ole siten menetelty esitutkintalain 33 §:n edellyttämällä tavalla.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.2.3 esittämäni moittivan käsityksen lapsen kuulustelussa ilmi tulleen kuulustelumenettelyn lainvastaisuudesta asiassa tutkijana toimineen vanhemman rikoskonstaapelin sekä tutkinnanjohtajana ja esitutkinnasta vastanneen rikoskomisarion tietoon.

Kiinnitän lisäksi - - - poliisilaitoksen huomiota sen varmistamiseen, että lasten kuulusteluja suorittavat poliisit ovat tietoisia säännösten asettamista vaatimuksista ja että säännöksiä myös noudatetaan.

Tässä tarkoituksessa lähetän vanhemmalle rikoskonstaapelille sekä - - - poliisilaitoksen poliisipäällikölle jäljennöksen tästä päätöksestäni. Lähetän jäljennöksen päätöksestäni tiedoksi myös poliisihallitukselle.

Muihin toimenpiteisiin kantelu ei anna aiheutta.